

Система управління якості підготовки фахівців-екологів

Екологічна й демографічна ситуація в Україні засвідчують, що наша держава успадкувала тугий вузол екологічних проблем: забруднені промисловими відходами, пестицидами і радіонуклідами повітря, ґрунт, водойми; значною мірою вичерпані природні ресурси; змінені внаслідок антропогенного втручання природні ландшафти. Головною причиною розвитку згаданих негативних явищ виявилася криза духовності, хибна філософія суспільного буття.

Екологічна криза значно поглибилась у зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС у квітні 1986 року та подальшими природними катаклізмами. Ці обставини разом зі складними соціально-економічними умовами призвели до значного погіршення демографічної ситуації в Україні: скорочення життя населення, зниження народжуваності, зростання дитячої смертності й народження дітей-калік.

У нинішній ситуації прийшло усвідомлення того, що діяльність людини є тим вирішальним фактором, який призводить до фатальних наслідків. Здатність природи до самовідновлення істотно підірвана.

У зв'язку із загостренням проблем взаємовідносин суспільства і природи перед сучасною педагогічною наукою і практикою виникли нові невідкладні завдання. Необхідно забезпечити підготовку молодого покоління, спроможного вивести людство зі стану глибокої екологічної кризи, в якій воно опинилось через незнання або ігнорування законів взаємовідносин суспільства і природи, споживацьке ставлення до неї.

Настав час виховувати підрастаюче покоління не у згубній традиції якомога більше брати у природи, а в іншому, притаманному українському народові, гармонійному співіснуванні з природою, раціональному використанні та відтворенні її багатств, у психологічній готовності оберігати природні цінності всюди і завжди.

У вирішенні цих завдань першорядну роль повинна відігравати екологічна освіта. На даному етапі розвитку шкільної освіти спостерігається низький рівень екологічної культури молоді, що пояснюється рядом причин (багаторічне панування споживацького ставлення до природи, бездуховність, незнання та руйнування народних традицій раціонального природокористування, відсутність чіткої системи законодавчих природоохоронних актів та порушення існуючих, недооцінка екологічних знань у системі освіти, низький рівень впровадження в практику досягнень педагогічної науки, недостатня професійна компетентність педагогічних кадрів у галузі екологічної освіти, слабе матеріально-технічне і методичне забезпечення освітнього процесу, недостатній зв'язок теоретичних знань з практикою, реальним життям, недооцінка емоційного фактора при формуванні ставлення до природи та ін.)

Названі недоліки підсилюються недостатньою розробленістю сучасних методів, методологічних основ, змісту та завдань освіти в галузі навколишнього середовища. Створення цілісної системи якісної підготовки спеціалістів екологічного спрямування концепції екологічної освіти, виходячи з системи сучасних поглядів на взаємозв'язки людини, суспільства і природи, є важливим завданням. Із врахуванням вищезазначеного ми можемо стверджувати, що тема нашого дослідження є актуальною.

Метою статті є висвітлення основних чинників, які забезпечують якість підготовки фахівців-екологів.

Управління освітою, зокрема її якістю, складний, багатогранний і нелінійний процес, який повинні постійно координувати й корегувати суб'єкти управління відповідно до соціально-педагогічних умов його функціонування. Сучасне суспільство потребує кваліфікованих спеціалістів, які можуть навчатися, успішно працювати і активно впроваджувати сучасні технології.

З аналізу результатів нашого дослідження можна побачити, що значна частина студентів недостатньо знає (або взагалі не може назвати) джерела екологічної небезпеки свого регіону, законодавчі акти щодо охорони природи, розв'язати задачі екологічного змісту; переважають в основному первинні потреби в користуванні природним середовищем.

Домінанта низького та середнього рівнів сформованості екологічного досвіду студентів зумовили використання комплексного підходу до навчального процесу, спрямованого на розвиток та формування вкрай важливої якості майбутніх членів суспільства. Було розроблено систему освітньо-виховної роботи, конкретизовано завдання та особливості екологічного аспекту її змісту, здійснення планування роботи. При експериментальній перевірці запропонованої системи та психолого-педагогічних умов ефективного формування екологічного досвіду студентів цілеспрямовано вносились питання екологічного спрямування, які впливали на формування визначених підструктур екологічного досвіду особистості та його елементів.

Систему роботи з підвищення рівня екологічної освіти студентів було організовано у відповідності з навчальною програмою і орієнтовано на підвищення рівня стану екологічної освіти у цих студентів. Експериментальну роботу можна умовно розділити на два етапи:

а) теоретичний етап (удосконалення елементів підструктур знань), спрямованості (прояв інтересів, виявлення бажань), мотиваційного компоненту в процесі навчальних занять фахових та психолого-педагогічних дисциплін з елементами екологічного спрямування;

б) практичний етап (удосконалення підструктури знань, умінь) та мотиваційного (потреби, мотиви, стимули компонентів у процесі проведення студентами практичних занять).

На нашу думку, цей експеримент (згідно навчальному плану) має можливість для забезпечення розвитку елементів екологічної освіти. Екологічна проблема, як ми уже відзначали раніше, - складна і

багатофакторна дилема, вирішення котрої знаходиться на стику багатьох галузей науки та виробництва. При проведенні нашого дослідження ми наштовхнулись на вузькі знання про навколишнє середовище і зробили висновок, що для ліквідації такої ситуації доцільно планувати та впроваджувати елементи екології на всі дисципліни та повинен забезпечуватися обмін спеціальними знаннями між вчителями. Використовуючи під час експерименту такі методи педагогічного дослідження, як спостереження, інтерв'ю, співбесіди, дають змогу відзначити, що студенти та учні в основному з інтересом ставляться до проведення запропонованих еколого-тематичних заходів. Хоча додаткова мотивація їх поведінки зі сторони педагога необхідна.

На підставі аналізу сучасного стану організації підготовки фахівців-екологів обґрунтовано концептуальний характер неперервної системи екологічної освіти, що органічно включає в себе дошкільне екологічне виховання, поступову диверсифікацію екологічної освіти в рамках початкової, основної та ступеневої загальноосвітньої школи, подальшу поглиблену екологічну підготовку при викладанні у закладах вищої освіти курсів основ життєдіяльності, вікової фізіології, валеології та шкільної гігієни і низки інших загальноосвітніх екологічно спрямованих дисциплін та відповідного діапазону курсів загальної екології, що враховують специфіку конкретного закладу вищої освіти, що узгоджується з продуманою екологізацією фундаментальних і спеціальних дисциплін та подальшого корегування екологічної складової в рамках післядипломної освіти та системи підвищення кваліфікації. Таким чином основними чинниками, що забезпечують якість освіти є: професійна підготовка суб'єктів викладання, їхні особистісні якості (порядність, відповідальність, принциповість, толерантність тощо) ; навчально-методичне забезпечення процесу підготовки (навчальні посібники, методичні розробки); наявність системи контролю й оцінювання викладання, рівня знань суб'єктів учіння, що відповідає

сучасним вимогам; застосування в освітньо-виховному процесі сучасних освітніх технологій (активних методів навчання, інтернет-технологій тощо); залучення суб'єктів освітньо-виховного процесу до науково-дослідницької діяльності; відповідність програм навчальних дисциплін сучасним вимогам; контакти з провідними іноземними фахівцями; належне матеріально-технічне забезпечення процесу підготовки; забезпеченість науковою літературою освітніх закладів; використання матеріалів психолого-соціологічних та інших досліджень; спрямованість викладання на формування соціальних якостей сучасного фахівця; стимулювання самостійної роботи суб'єктів навчання тощо [1].

Перспективними напрямками нашого дослідження є вивчення механізмів реалізації вищезгаданих чинників та їх взаємозв'язку як цілісної системи, яка забезпечує якісну підготовку фахівців-екологів.

Література:

1. **Зайчук В.О.** Управління якістю освіти як складової державної освітньої політики / Педагогіка і психологія, 2007. № 1.
2. **Кизима В.П., Кизима Р.А., Яковчук В.В.** Досвід впровадження інтерактивних навчально-методичних посібників в умовах інтегрально-наукового простору. // Нова наукова думка: НПЖ “Проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах інтеграції в міжнародний освітній простір”- Рівне, 2009.